

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 13 Sayı: 70 Nisan 2020 & Volume: 13 Issue: 70 April 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2020.4143>

SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK HİZMETİNDEN FAYDALANAN ÇOCUKLARIN OKUL İLE İLİŞKİLERİNİ ETKİLEYEN PSİKO-SOSYAL FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ* EXAMINATION OF PSYCHO-SOCIAL FACTORS THAT EFFECTS RELATIONSHIPS WITH SCHOOL OF CHILDREN WHO BENEFIT FROM SOCIAL AND ECONOMIC SUPPORT SERVICE

Nilgün KÜÇÜKKARACA**
Uğur ATALAR***

Öz

Bu çalışma, Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının (MÜLGA Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın ASPB) Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) Hizmetinden faydalanan çocukların okul ile ilişkilerini etkileyen psiko-sosyal faktörlerin Kahramanmaraş Hatice Tanrıverdi Sosyal Hizmet Merkezi Örneğinde değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma nicel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma, çocuğu içinde yaşadığı sosyal çevre içerisinde ele alan ekolojik sistem yaklaşımı çerçevesinde bütüncül bir şekilde geliştirilmiştir. Araştırmanın evrenini Dulkadiroğlu Hatice Tanrıverdi Sosyal Hizmet Merkezinin sosyal ve ekonomik destek hizmetinden faydalanan ortaokul ve lise çağındaki 279 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise amaca yönelik örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırmada araştırmacının kendisi tarafından hazırlanan görüşme formu aracılığıyla, toplamda 106 çocuk ile yüz yüze görüşmelerden elde edilen veriler, "SPSS 20" programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma verilerinin analizi amacıyla frekans tabloları oluşturulmuş ve araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla ki-kare testi kullanılmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre SED hizmetinden faydalanan çocuklar genellikle tek ebeveyn annelerin yer aldığı ve aylık ortalama geliri 1000 TL'nin altında olan ailelerde yaşamaktadır. SED Hizmetinden faydalanan çocukların ebeveynleri ile birlikte gerçekleştirdiği aktiviteler arasında akraba ziyaretinde bulunma, parka gitme, televizyon izleme, alışveriş yapma yer almaktadır. Yine bu araştırmanın sonuçlarına göre; SED hizmetinden faydalanan çocukların; sosyo-demografik özellikleri, mahalle ve hane özellikleri, sosyal yaşama dair özellikleri, beslenme ve uyku örüntüleri ile okul başarıları arasında istatistiksel olarak önemli ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmanın önerileri kapsamında, ekolojik sistem yaklaşımı çerçevesinde mikro, mezo ve makro düzeyde öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çevre, Çocuk, Ekolojik Sistem Yaklaşımı, Okul Başarısı, Psiko-Sosyal Faktörler, Sosyal ve Ekonomik Destek.

Abstract

This study has been realized to examine psycho-social factors that effects relationships of children who benefit from social and economic support of Ministry of Family, Labour and Social Services in the case of Kahramanmaraş Hatice Tanrıverdi Social Work Center. This study has been structured with quantitative research method. The study has been holistically improved within the framework ecological system approach which takes place tje child living in their

* Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir.

** Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü.

*** Öğr. Gör., Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi, Elbistan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Yaşlı Bakımı Programı.

social ve physical environment. The study' population consist of 279 secondary ve high school students that benefit from social and economic support of Kahramanmaraş Hatice Tanrıverdi Social Work Center. The Study's sample has chosen with purposeful sample survey method. Data were collected by using the interview forms and analyzed by SPSS 20.0 program. Pearson Chi Square test has been used in order to determine relationship among variables. As a result of the research, it has established that the children generally live in single-parent families and their families the montly income of their families is under 1000 TL. Prominent activities that children doing with parents are visiting relatives, going to the park and shopping, watching television. Nevertheless, it has been established that there is a statistically significant relationship between school achievement and socio-demografic characteristics of children, characteristics of neighborhood and home, social life characteristics of children, sleeping and eating patterns of children. As a part of suggestions of this research, micro, mezzo and macro level suggestions have been submitted within the framework of ecological system approach.

Keywords: Child, Ecologic System Approach, Environment, Psycho-Social Factors, School Achievement, Social And Economic Support.

1. GİRİŞ

Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) Hizmeti; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından sağlanmakta olan bir destek hizmeti olup, yardıma ihtiyacı olduğu tespit edilen ailelerin çocuklarına, kuruluş bakımından yararlanmakta olup desteklendikleri takdirde ailesi yanına döndürülebilecek çocuklara ve gençlere yönelik verilen sosyal hizmet desteği ile nakdi olarak yapılan ekonomik destek ödemesi olarak tanımlanmıştır (Resmi Gazete, 2015). Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri yönetmeliği sadece yapılan ekonomik yardımları değil aynı zamanda içerisinde tanımlanan sosyal hizmet desteği adı altında ekonomik yardım alan ailelere yönelik koruyucu, önleyici ve destekleyici müdahaleleri de kapsamaktadır. Bronfenbrenner'ın (1977) ekolojik sistem yaklaşımı, sosyal destek sistemleri (örn. çevre) ile öğrencilerin çıktıları arasındaki bağı açıklama noktasında yaygın olarak kullanılan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım bireylerin tercihlerini ve eylemlerini etkileyen gelişim süreçleri üzerinde durmaktadır. Aileden çocuğun gittiği okula, okul ve aile arasındaki ilişkiden kültürel normlar ve uygulamalara kadar birçok düzeyde çocuklar, öğrenmekte ve gelişmektedirler (Hampden-Thompson ve Galindo, 2017). Ekolojik yaklaşım, bireysel düzeyde çocuğun, psiko-sosyal gelişiminin çevresel faktörlerle birlikte ele alınarak duygusal ve sosyal durumunun açığa çıkarılmasında kullanılmaktadır (Lipina, Simonds ve Segretin, 2011).

Okul, çocuklarının akranları ile bir bağ kurduğu, üretken yetişkinler haline geldikleri, kültürlerin değişimi ve aktarımına katkı sağlayan, bilgi, beceri ve tutumların öğretilmesini sorumluluğunu üstlenen, gelişen ve devam eden sosyal ilişkileri yansıtan bir kurumdur (Dura'n-Narucki, 2008; Yiğit ve Bayrakdar, 2006). Okul başarısı ise, yetenekle ilişkili olsa da çevresel olanaklar ve sosyal etkileşimden etkilenmektedir (Çukur, 2008). Okul başarısı, genel olarak çocukların okul notları ve test puanları gibi göstergeler üzerinden ölçülürken ev ödevlerini isteyerek yapma, okula isteyerek gitme, ev ödevlerini yerine getirme, okuldaki aktivitelere katılma, sınıf arkadaşları ile iyi geçinme gibi konular üzerinden değerlendirilebilmektedir (Finn ve Rock, 1997; Shields ve diğerleri, 2001). Çocukların okul motivasyonunu etkileyen bu değişkenler, çocukların okuldaki öğrenmesini, performansını ve davranışlarını doğrudan etkilemektedir (Fan ve Wolters, 2014).

Son yıllarda okul ve ailenin beraber çalışması halinde çocuğun daha fazla fayda gördüğü konusunda bir fikir birliği oluşmuş durumdadır (Hood, 2001; Jeynes, 2011). Bu nedenle aile içi uyumun, ailenin destekleyici yaklaşımının ve ailenin çocuğun okul süreçlerine katılımının, ebeveynlerin çocuk ile olan ilişkisinin okul başarısı üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir (Gümüş, Kurt, Güney Ermurat ve Feyetörbay, 2011). Ailenin çocuğun okul süreçlerine katılımı, aile yapısı, ebeveynlik biçimleri, ailenin destek sistemleri, ebeveyn-çocuk etkileşimi gibi etkenlerin çocuğun okul başarısına, devamına ve uyumuna etkisi literatürde ele alınan konular olarak ön plana çıkmaktadır (Beausang, Farrell ve Walsh, 2012; Ham, 2003; Hartas, 2012; Hill ve Taylor, 2004; Raikes, ve diğerleri, 2006; Sieben ve De Graaf, 2003).

Arkadaş ilişkilerinin okul uyumuna ve başarısına etkisini inceleyen araştırmalar genellikle, arkadaş grupları arasındaki ilişkileri ve bu grupların özellikleri üzerine odaklanmıştır (Eccles ve Roeser, 2011; You, 2011; Veiga ve diğerleri, 2014). Araştırmalar, problemlili arkadaşlık ilişkilerine sahip çocukların, problemsiz arkadaşlık ilişkilerine sahip çocuklardan daha fazla öğrenme zorlukları, eğitimsel başarısızlık, okulu asma,

devamsızlık ve erken okul terki sorunları yaşadıklarına işaret edilmektedir (DeRosier, Kupersmidt ve Patterson, 1994; O'Neil, Welsh, Parke, Wang ve Strand, 1997; Woodward ve Fergusson, 2000).

Öğretmenler ve öğrenciler, sahip oldukları sosyal roller bağlamında birbirleri ile iletişim kurmaktadır. Yakın ve olumlu öğretmen ilişkisi, sınıf çevresini keşfeden ve içinde gelişimini sürdüren öğrenci için güven kaynağı olarak görünmektedir. Ancak diğer taraftan, öğrenci-öğretmen ilişkisindeki işlevsiz ve bağımsız örüntüler çocuğun eğitim hayatında olumsuzluklar yaratmaktadır (Murray ve Greenberg, 2000).

Mahallelerin sosyal karakteristiğinin, çocuğun okul ile ilişkisine etkisinin ele alındığı araştırmalarda hane özellikleri, mahalledeki sosyal ilişkiler, mahallede yaşayan bireylerin etnik kökeni, mahallelerin fiziksel koşulları gibi konuların ön plana çıktığı görülmektedir (Davidoff ve Leigh, 2008; Nicotera, 2008; Maurizi, Ceballo, Epstein-Ngo ve Cortina, 2013; Galster, Santiago ve Stack, 2015). Çocukların okullarında, mahallelerinde veya diğer çevrelerinde model aldıkları bireylerin bulunması çocukların okul ile ilişkilerine etki eden bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Berndt, Laychak ve Park, 1990; Buhrmester, 1990).

Ekolojik sistem yaklaşımı, ders dışı aktivitelerin, çocuk ve gençlerin gelişimlerini etkileyen çevresel faktörler üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu öne sürmektedir (Gilman, Meyers ve Perez, 2004). Ders dışı faaliyetler, özellikle çocukların okula bağlılığını ve psiko-sosyal uyumunu sağlama açısından önemlidir. Bu aktivitelerin çocuğun okula uyumunu kolaylaştırması sebebiyle akademik ve gelişimsel anlamda çocuğa olumlu katkı sağlamaktadır (Akos, 2006).

Bir çocuğun okul başarısı, cinsiyet, aile yapısı, sosyo-ekonomik statü, ebeveynin eğitim düzeyi, okul ve öğretmenin özellikleri, çocuğun motivasyonu gibi etkenlere bağlı olarak değişebilmektedir. Beslenme, çocuğun okul başarısını etkileyen bu etkenlere bağlı olarak farklılık gösterebilen bir çıktı olabilmektedir. Bunlarla birlikte beslenme, çocukların okul başarıları üzerinde etkili olan bir faktör olarak çeşitli araştırmalarda ele alınmıştır (Aham, Kikafunda, Malde, Oldewage-Theron ve Egal, 2012; Meydanlıoğlu, 2016).

Uyku alışkanlıkları ve örüntüleri ve okul başarısı arasındaki ilişki, önemli bir araştırma alanıdır. Uykunun akademik başarı üzerindeki etkisi, birçok araştırma tarafından ele alınmış bir konudur (Dewald, Meijer, Oort, Kerkhof ve Bögels, 2010; Edwards, 2012; Hysing ve diğerleri, 2016; Gruber ve diğerleri, 2014; Perfect, Levine-Donnerstein, Archbold ve Goodwin, 2014).

Bu çalışma, yoksullukları sebebi ile ekonomik destek hizmetinden faydalanan çocukların okul ile ilişkilerini etkileyen psiko-sosyal faktörler hakkında tanımlayıcı ve destekleyici bir çalışma ortaya konmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma ile birlikte kanıtı dayalı uygulamaya mikro, mezo ve makro düzeyde öneriler sunularak katkı sunması amaçlanmıştır. Araştırmada Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinden faydalanan çocukların, okul ile ilişkileri (okuldaki sosyal etkinliklere katılım, okula isteyerek gitme, okul kurallarına uyma, ev ödevlerini isteyerek yapma, sınıf arkadaşları ile iyi geçinme) sosyo-demografik özellikler, mahalle ve hane özellikleri, uyku örüntüleri, beslenme örüntüleri, sosyal yaşama ilişkin bazı özellikler bakımından incelenmiştir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Kahramanmaraş Dulkadiroğlu Hatice Tanrıverdi Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünden Sosyal ve Ekonomik Destek hizmeti alan ve okula devam eden çocukların okul ile ilişkilerini etkileyen psiko-sosyal faktörlerin incelenmesi olarak belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara, çocuklardan alınan bilgiler kapsamında yanıt aranmıştır:

a) Çocukların sosyo-demografik özellikleri, mahalle ve hane özellikleri, sosyal yaşama ilişkin özellikleri, beslenme ve uyku örüntüleri nelerdir?

b) Çocuğun okul ile ilişkisini etkileyen psiko-sosyal faktörler (aile, beslenme, uyku, vb. nelerdir?)

1. Çocukların; okul başarıları ile bazı sosyo-demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, gelir vb.) arasında ilişki var mıdır?

2. Çocukların; okul başarıları ile sosyal yaşama ilişkin özellikleri arasında ilişki var mıdır?

3. Çocukların; okul başarıları ile mahalle ve hane özellikleri arasında ilişki var mıdır?

4. Çocukların; okul başarıları ile beslenme ve uyku örüntüleri arasında ilişki var mıdır?

2.2. Araştırmanın Problemi

Dünyada yaşanan ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmeler toplumsal değişmeyi etkilemekte, farklı bölgelerde farklı sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu değişim sürecinden olumsuz etkilenen ailelerin yaşadığı sosyal ve ekonomik güçlükler sonucunda en çok etkilenen kesim çocuklar olmaktadır.

Çocuk yoksulluğu, 19.yüzyıla kadar kurum bakımı için geçerli bir neden olarak ele alınmışken, son dönemlerde çocuk için en iyi ortamın aile yanı olduğu fikri yaygınlaşmış, sadece ekonomik sebeplere bağlı olarak çocuğun kurumsal bakım altına alınması fikri değerini kaybetmiştir. Buna bağlı olarak Türkiye’de daha önce ‘Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliği’ adı altında uygulanan, daha sonra ‘Sosyal ve Ekonomik Destek Yönetmeliği’ adını alan ve 3 Mart 2015 tarihinde güncellenen yönetmelik; çocukların ekonomik nedenlerle kurum bakımına alınmasının engellemesi ve çocukların aile yanında sosyal, psikolojik, eğitsel boyutlarda desteklenmesi amacıyla uygulanmaktadır.

Ekolojik bakış açısı içinde her bir çocuk, içinde bulunduğu okul, aile, mahalle gibi çeşitli sosyal sistemlerin bir parçası olarak görülmektedir. Bireyin olumlu yöndeki değişiminin ya da işlevselliği sadece kendisiyle değil, aynı zamanda çevresiyle ya da parçası olduğu diğer sistemlerle de ilgilidir. Bu sebeple, bir çocuğun okuldaki başarısı, onun içinde bulunduğu aile, okul, mahalle gibi çevrelerle kurduğu etkileşimlerden etkilenmektedir.

Oscar Lewis, tarafından ortaya atılan yoksulluk kültürü kavramına göre ise, yoksul ailelerde yaşayan çocukların içinde yaşadıkları kültürün değerlerini benimsemeleri halinde ve destek görmedikleri takdirde hayat şartlarını değiştirecek fırsatlardan faydalanamadıkları ifade edilmektedir (Lewis, 1966). Buna göre Yoksulluk kültürü, kuşaktan kuşağa aktarılan bir yaşam tarzı olarak algılanmaktadır. Ayrıca yoksulluk kültürünün temel bileşenleri arasında sürekli bir geçim mücadelesi, statü yükselmelerine yönelik beklentilerin zayıflığı, düşük ücret, eğitimsizlik ve işsizlik yer almaktadır (Özdoğan, 2009). Ancak Lewis, yoksulluk kültürünü açıklarken çocuk ve gençlerin eğitim, danışmanlık ve mentörlük yoluyla psikolojik olarak desteklenmeleri durumunda yaşam şartlarını değiştirebilecek fırsat ve imkânlarla ulaşabileceklerine vurgu yapmaktadır (Lewis, 1970).

SED yönetmeliği, ekonomik desteklerle birlikte, yararlanıcılarının mesleki çalışmalarla da desteklenmesi yönünde maddeler içermektedir. Türkiye’de okul sosyal hizmeti uygulamalarının hayata geçirilmemiş olması, SED yönetmeliğinin önemini arttırmaktadır. SED yönetmeliğinde çocukların okula uyumları ve devamlarının sağlanmasına yönelik müdahaleler bulunmakta olup, bu noktada, çocukların eğitim hayatlarına devam edebilmeleri ve okul başarılarının artırılması için, çocuklarla gerçekleştirilecek sosyal hizmet uygulamalarının geliştirilmesi ihtiyacı, tüm bu yukarıda bahsedilen bilgiler üzerinden yapılan bir değerlendirmeyi ve okul sosyal hizmeti açısından çözüm önerileri sunmayı gerektirmektedir.

Bu nedenlerle araştırmanın problemi, genelde yoksul özelde ise SED hizmetinden faydalanan çocukların okul ile ilişkilerini etkileyen çevresel faktörlerin neler olduğu ve çocuğun okul ile ilişkisini ne tür değişkenlerin olumlu ya da olumsuz etkilediğinin belirlenmesi üzerine kurulmuştur.

2.3. Veri Toplama Araçları

Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan ve okula devam eden çocukların okul ile ilişkilerini etkileyen psiko-sosyal ve ekonomik faktörlerin incelenmesini amaçlayan bu çalışmada, nicel bir araştırma deseni planlanmıştır. Çalışmada, genel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada amaca yönelik örnekleme tekniğiyle belirlenen çocuklardan çalışmacı tarafından hazırlanan görüşme formu aracılığıyla bilgi toplanmıştır.

Şekil 1: Araştırmanın Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri

Bağımsız Değişkenler	Bağımlı Değişkenler
1) Sosyo-demografik özellikler	Okul Başarısı <ul style="list-style-type: none">Okuldaki sosyal etkinliklere katılım gösterme durumuOkula isteyerek gitme durumuOkul kurallarına uyma durumuEv ödevlerini isteyerek yapma durumuSınıf arkadaşları ile iyi geçinme durumu
2) Mahalle ve hane özellikleri	
3) Sosyal yaşama ilişkin özellikler	
4) Beslenme ve uyku örüntüleri	

Araştırmada çocukların görüşme formuna verecekleri cevapların değerlendirilmesi sebebiyle, ilkokula devam eden çocuklar araştırmanın evrenine dâhil edilmemiştir. Çocukların, okul başarısına etki eden psiko-sosyal faktörler; çocukların çalışmacı tarafından hazırlanan görüşme formu sorularına verdiği cevaplara göre değerlendirilmekte olup, örneklemin ortaokul ve liseye devam eden çocuklardan oluşması sağlanarak çalışmanın verimliliğini arttırmak amaçlanmıştır.

2.4. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Kahramanmaraş Dulkadiroğlu Hatice Tanrıverdi Sosyal Hizmet Merkezinin sosyal ve ekonomik destek hizmetinden faydalanan ortaokul ve lise çağındaki 279 çocuk oluşturmaktadır. Çalışmada amaca yönelik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaca yönelik örnekleme, açıklayıcı

araştırmalarda ya da saha araştırmalarında kullanılan, amacın türlere dair daha derin bir anlayış kazanmasına olanak sağlayan bir örnekleme yöntemidir (Neuman, 2016: 323-324). Dolayısıyla araştırmada, mahalle ve hane özellikleri gibi değişkenlerin yer alması sebebi ile Kahramanmaraş ili Dulkadiroğlu ilçesindeki tüm mahallelerden SED hizmetinden faydalanan ortaokul ve lise çağındaki 106 çocuk ile görüşme yapılmıştır. Böylelikle araştırma evreninin %38'ine ulaşılmıştır. Görüşme yapılan çocukların mahallelere göre dağılımı ise şu şekildedir:

Şekil 2: Örneklemin Mahallelere Göre Dağılımı

Mahalle	Sayı	Mahalle	Sayı
Aksu	2	Kanuni	4
Aslan Bey	3	Karacasu	6
Bağlarbaşı	5	Kayabaşı	4
Bahçelievler	3	Kurtuluş	3
Divanlı	4	Mehmet Akif	3
Doğu Kent	3	Menderes	3
Dulkadiroğlu	5	Namık Kemal	4
Duraklı	4	Pınarbaşı	3
Egemenlik	3	Sakarya	4
Erkenez	3	Senem Ayşe	3
Fevzi Paşa	4	Sütçü İmam	3
Gazi Paşa	4	Şeyh Adil	3
İsa Divanlı	3	Şeyh Şamil	3
İsmet Paşa	2	Yahya Kemal	5
Yavuz Selim	4	Yeni Şehir	3

Veri toplama sürecinde örnekleme oluşturan çocuklar ile yapılan görüşmeler yüz yüze yürütülmüştür. Araştırma verilerinin analizinde, SPSS 20.0 paket programı kullanılmıştır. Analizlerin ilk aşamasında katılımcıların sosyo-demografik bulgular tanımlayıcı istatistikler aracılığıyla ele alınmış ve frekans dağılımları, yüzdeleri ve toplamsal yüzdeleri elde edilmiştir. İkinci aşamada ise öğrencilerin okul başarıları ile ilgili değişkenler arasında ilişki olup olmadığı ki-kare testi ile ortaya konmaya çalışılmıştır. Ki-kare testinde, bir tablodaki hücrelerin %20'den fazlası 5 veya daha az beklenen frekansa sahip olduğu durumlarda ki-kare testi uygulanmadığından, boş veya zayıf olan hücreler kendisine en yakın anlama sahip hücreler ile birleştirilmiştir.

3. BULGULAR

Tablo 1'de araştırmaya katılan çocukların yaş, cinsiyet, aile yapısı, ailesinin aylık ortalama geliri, hanesinde çalışan bireyin bulunma durumlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 1: Çocukların Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgileri

		n	%
Cinsiyet	Kız	57	53,8
	Erkek	49	46,2
Yaş	10-12	57	53,8
	13-15	38	35,8
	16-18	11	10,4
Aile Yapısı	Anne-babası ile yaşamını sürdürmekte	17	16,0
	Anne-babası boşanmış, öz anne ile yaşamını sürdürmekte	48	45,3
	Anne-babası boşanmış, öz anne ve üvey baba ile yaşamını sürdürmekte	1	0,9
	Anne-babası boşanmış, başka bir akrabası ile yaşamını sürdürmekte	2	1,9
	Anne vefat etmiş, baba ile yaşamını sürdürmekte	1	0,9
	Baba vefat etmiş, anne ile yaşamını sürdürmekte	20	18,9
	Anne-baba vefat etmiş, başka bir akraba ile yaşamını sürdürmekte	2	1,9
Baba cezaevinde, anne ile yaşamını sürdürmekte	15	14,2	
Ailenin Aylık Ortalama Geliri	0-499 TL	9	8,5
	500-999 TL	51	48,1
	1000-1499 TL	38	35,8
	1500 TL ve daha fazla	8	7,5
Hanede çalışan bireyin bulunma durumu	Evet	28	26,4
	Hayır	78	73,6

Araştırmaya katılan çocukların %53.8'inin (n=57) kız, %46.2'sinin erkek çocuklardan oluştuğu, yine çocukların %53.8'inin 10-12 yaş aralığında, %35.8'inin 13-15 yaş aralığında, %10.4'ünün ise 16-18 yaş aralığında olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılan çocukların %45.3'ünün anne-babası boşanmış olup öz annesi ile yaşamını sürdürdüğü, %18.9'unun babasının vefat ettiği ve öz annesi ile yaşamını sürdürdüğü, %16'sının öz anne-babası ile birlikte yaşamını sürdürdüğü, %14.2'sinin babasının cezaevinde olduğu ve öz annesi ile yaşamını sürdürdüğü, %1.9'unun anne-babasının boşanmış olduğu ve başka bir akrabası ile yaşamını sürdürdüğü tespit edilmiştir. Çocukların %48.1'inin ailesinin aylık geliri ortalama 500-999 TL arasında, %35.8'inin ailesinin aylık gelirinin ortalama 1000-1499 TL arasında, , %7.5'inin ailesinin aylık gelirinin ortalama 1500 TL ve daha fazladır.

Tablo 2: Çocukların Hane Özelliklerine İlişkin Bilgiler

		n	%
Isınma biçimi	<i>Soba, elektrikli soba, klima</i>	71	67,0
	<i>Kalorifer</i>	35	33,0
Kendisine ait yatak odası bulunma durumu	<i>Evet</i>	35	33,0
	<i>Hayır</i>	71	67,0
Kendisine ait çalışma odası bulunma durumu	<i>Evet</i>	38	35,8
	<i>Hayır</i>	68	64,2
Evde kitap/dergi/haftalık gazete bulunma durumu	<i>Evet</i>	71	67,0
	<i>Hayır</i>	35	33,0
Evde bilgisayar bulunma durumu	<i>Evet</i>	34	32,1
	<i>Hayır</i>	72	67,9
Evde akıllı telefon bulunma durumu	<i>Evet</i>	64	60,4
	<i>Hayır</i>	42	39,6

Bu araştırmanın diğer bulgularına göre, araştırmaya katılan çocukların %67'sinin yaşamlarını sürdürdükleri hanenin ısınmasının soba, elektrikli soba veya klima ile sağlandığı, %67.0'sinin yatak odasının bulunmadığı tespit edilmiştir. %86.2'sinin ise çalışma odasının bulunmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların %67'sinin evinde kitap/dergi/haftalık gazetenin bulunduğu, %32.1'inin evinde bilgisayar bulunduğu, %60.4'ünün evinde akıllı telefon bulunmaktadır (Tablo 2).

Araştırmaya katılan çocukların %43.4'ü mahallelerinin gün içerisinde oyun oynamak için güvenli olduğunu ifade etmekte iken, yine çocukların %67.0'sinin mahallede örnek aldığı bir yetişkin bulunmamaktadır. Araştırmaya katılan çocukların %79.2'sinin mahallesinde park veya oyun alanlarının bulunduğu, yalnızca %38.7'sinin mahallesinde kütüphane bulunduğu belirlenmiştir.

Tablo 3: Çocukların Sosyal Yaşama Dair Özelliklerine İlişkin Bulgular

		n	%
Yakın arkadaşlar ile birlikte ders çalışma durumu	<i>Evet</i>	79	74,5
	<i>Hayır</i>	27	25,5
Son bir yıl içerisinde spor yapma sıklığı	<i>Hiç veya bazen</i>	39	36,8
	<i>Düzenli olarak</i>	67	63,2
Son bir yıl içerisinde herhangi bir eğitim programına katılma sıklığı	<i>Hiç veya bazen</i>	67	63,2
	<i>Düzenli olarak</i>	39	36,8
Ebeveyni/ebeveynleri birlikte ile akraba ziyaretinde bulunma durumu	<i>Evet</i>	95	89,6
	<i>Hayır</i>	11	10,4
Ebeveyni/ebeveynleri ile birlikte sinema, tiyatro ve konser gibi etkinliklere katılma durumu	<i>Evet</i>	12	11,3
	<i>Hayır</i>	94	88,7
Ebeveyni/ebeveynleri ile birlikte ev ödevlerini yapma durumu	<i>Evet</i>	41	38,7
	<i>Hayır</i>	65	61,3
Ebeveyni/ebeveynleri ile birlikte kitap okuma durumu	<i>Evet</i>	18	17,0
	<i>Hayır</i>	88	83,0
Ebeveyn/Ebeveynler ile okul ve okuldaki aktiviteler hakkında konuşma sıklığı	<i>Günlük</i>	64	60,4
	<i>Bazen veya nadiren</i>	42	39,6
Çocuğun öğretmenler ile sınıf dışında iletişim kurma durumu	<i>Evet</i>	48	45,3
	<i>Hayır</i>	58	54,7
Çocuğun öğretmenlerini sevme durumu	<i>Evet</i>	91	85,8
	<i>Hayır</i>	15	14,2

Araştırmaya katılan çocukların %36.8'inin son bir yıl içerisinde herhangi bir eğitim programına katılım sıklığının 'düzenli olarak' olduğu tespit edilmiştir. Yine araştırmaya göre çocukların ebeveynleri ile birlikte gerçekleştirdiği etkinlik ve aktiviteleri ele aldığımızda, çocukların %89.6'sı ebeveyni/ebeveynleri ile

birlikte akraba ziyaretinde bulunurken, Çocukların %34.9'unun ebeveyni/ebeveynleri ile birlikte dışarıda yemek yediği, çocukların %11.3'ünün ebeveynleri ile birlikte sinema, tiyatro, konser gibi etkinliklere katıldığı, bilgisine ulaşılmıştır. Çocukların ebeveyni/ebeveynleri ile birlikte ev ödevleri yapma durumlarına ait bulgularına bakıldığında çocukların %38.7'sinin ev ödevlerini ebeveyni/ebeveynleri ile birlikte yaptığı, yine çocukların %17'sinin ebeveyni/ebeveynleri ile birlikte kitap okurken, %83.0'ünün ebeveyni/ebeveynleri ile birlikte kitap okumadığı tespit edilmiştir.

Çocukların %76.4'ü ebeveyninin/ebeveynlerinin veli toplantıları dışında öğretmenleri ile görüştüğünü, yine araştırmaya katılan çocukların %60.4'ü ebeveyni/ebeveynleri ile okul ve okuldaki aktiviteler hakkında 'günlük' konuştuğunu ifade etmiştir. Çocukların öğretmenleri ile olan ilişkilerine bakıldığında çocukların %45.3'ü öğretmenleri ile sınıf dışında iletişim kurmakta iken, %85.8'i öğretmenlerini sevdiğini, %14.2'sinin öğretmenlerini sevmediğini bulgularına varılmıştır.

Tablo 4: Okuldaki Sosyal Etkinliklere Katılım Durumunun Bazı Değişkenlere Göre Dağılımı

		Okuldaki sosyal etkinliklere katılım gösterme durumu n, (%)		Ki-Kare Testi
		Evet	Hayır	
Ailenin aylık ortalama geliri	0-999 TL	47 (78,3%)	22 (47,8%)	(χ ² =10.665 p=0,001)*
	1000 ve daha fazla	13 (21,7%)	24 (52,2%)	
Hanede Kitap/Gazete Dergi Bulunma Durumu	Evet	51 (71,8%)	20 (28,2%)	(χ ² =4.295, p=0.038)*
	Hayır	18 (51,4%)	17(48,6%)	
Çocuğun okul saatleri dışında yakın arkadaşları ile bir şeyler yapma sıklığı	Hiç veya nadiren	22 (47,8%)	24 (52,2%)	(χ ² =10.665, p=0.001)*
	Düzenli olarak	47 (78,3%)	13(21,7%)	
Çocuğun son bir yıl içerisindeki spor yapma sıklığı	Hiç veya bazen	17 (43,6%)	22 (56,4%)	(χ ² =12.558, p=0.000)*
	Düzenli olarak	52 (77,6%)	15(22,4%)	
Çocuğun Son bir yıl içerisinde herhangi bir eğitim programına katılma sıklığı	Hiç veya bazen	38 (56,7%)	29 (43,3%)	(χ ² =5.625, p=0.018)*
	Düzenli olarak	31 (79,5%)	8(20,5%)	
Çocuğun Ebeveyni/ebeveynleri ile birlikte akraba ziyaretinde bulunma durumu	Evet	65 (68,4%)	30(31,6%)	(χ ² =4.459, p=0.047)*
	Hayır	4 (36,4%)	7 (63,6%)	
Çocuğun ebeveyni/ebeveynleri ile birlikte ev ödevlerini yapma durumu	Evet	32 (78,0%)	9(22,0%)	(χ ² =4.938, p=0.026)*
	Hayır	37 (56,9%)	28 (43,1%)	
Çocuğun ebeveyni/ebeveynleri ile birlikte kitap okuma durumu	Evet	17 (94,4%)	1 (5,6%)	(χ ² =8.220, p=0.004)*
	Hayır	52 (59,1%)	36 (40,9%)	
Çocuğun Ebeveyni/ebeveynleri ile okul ve okuldaki aktiviteler hakkında konuşma sıklığı	Günlük	50 (78,1%)	14 (21,9%)	(χ ² =12.071, p=0.001)*
	Bazen veya nadiren	19 (45,2%)	23 (54,8%)	
Çocuğun Öğretmen/öğretmenleri ile sınıf dışında iletişim kurma durumu	Evet	37 (77,1%)	11 (22,9%)	(χ ² =5.549, p=0.004)*
	Hayır	32 (55,2%)	26 (44,8%)	

*p<0,05 anlamlı ilişki var

Çocukların sosyal yaşamlarına ilişkin özellikleri ile okuldaki sosyal etkinliklere katılım gösterme durumları arasındaki ilişkiye bakıldığında; okuldaki sosyal etkinliklere katılım gösterme durumunun son bir yıl içerisinde spor yapma sıklığı 'düzenli olarak' olan çocuklarda son bir yıl içerisinde spor yapma sıklığı 'hiç veya bazen' olan çocuklara göre daha fazla gözlemlendiği saptanmıştır. Yine SED hizmetinden faydalanan çocuklarda okuldaki sosyal etkinliklere katılım gösterme durumu; ebeveyni/ebeveynleri ile birlikte akraba ziyaretinde bulunanlarda (%68.4) birlikte akraba ziyaretinde bulunmayan çocuklara (%36.4) göre, ebeveyni/ebeveynleri ile birlikte kitap okuyan çocuklarda (%94.4) birlikte kitap okumayan çocuklara (%59.1) göre daha fazla gözlemlenmiştir. Buna göre okuldaki sosyal etkinliklere katılım gösterme durumu ile sosyal yaşama ilişkin özelliklerden çocuğun okul saatleri dışında yakın arkadaşları ile bir şeyler yapma sıklığı (p=0.001<0.05), çocuğun son bir yıl içerisindeki spor yapma sıklığı (p=0.000<0.05), çocuğun son bir yıl içerisinde herhangi bir eğitim programına katılma sıklığı (p=0.018<0.05), çocuğun ebeveyni/ebeveynleri ile birlikte akraba ziyaretinde bulunma durumu (p=0.047<0.05), çocuğun ebeveyni/ebeveynleri ile birlikte ev ödevlerini yapma durumu (p=0.026<0.05), çocuğun ebeveyni/ebeveynleri ile birlikte kitap okuma durumu (p=0.004<0.05), çocuğun ebeveyni/ebeveynleri ile okul ve okuldaki aktiviteler hakkında konuşma sıklığı (p=0.001<0.05), çocuğun öğretmen/öğretmenleri ile sınıf dışında iletişim kurma durumu (p=0.004<0.05) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yine araştırmanın bulgularına göre okuldaki sosyal etkinliklere katılım gösterme durumu ile; sosyo demografik özelliklerden çocukların ailelerinin aylık ortalama geliri ($p=0.001<0.05$), mahalle ve hane özelliklerinden hanede kitap/gazete/dergi bulunma durumu ($p=0.038<0.05$) arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 5: Okula İsteyerek Gitme Durumunun Bazı Değişkenlere Göre Dağılımı

		Okula isteyerek gitme durumu n, (%)		Ki-Kare Testi
		Evet	Hayır	
Hanenin Isınma Biçimi	Soba/elektrikli soba/klima	68 (95,8%)	3 (4,2%)	(p=0.014 Fisher's exact)*
	Kalorifer	28 (80,0%)	7 (20,0%)	
Çocuğun mahallede örnek aldığı yetişkin bulunma durumu	Evet	35 (100,0%)	0 (0,0%)	(p=0.029 Fisher's exact)*
	Hayır	61 (85,9%)	10 (14,1%)	
Çocuğun ebeveyni/ebeveynleri ile birlikte akraba ziyaretinde bulunma durumları	Evet	89 (93,7%)	6 (6,3%)	(p=0.010 Fisher's exact)*
	Hayır	7 (63,6%)	4 (36,4%)	
Çocuğun Ebeveyni/ebeveynleri ile okul ve okuldaki aktiviteler hakkında konuşma sıklığı	Günlük	62 (96,9%)	2 (3,1%)	(p=0.013 Fisher's exact)*
	Bazen veya nadiren	34 (81,0%)	8(19,0%)	
Çocuğun hafta sonları uyanma saati	09.00 ve daha erken	63 (95,5%)	3 (4,5 %)	(p=0.039 Fisher's exact)*
	09.30 ve daha geç	33 (82,5%)	7 (17,5%)	

*p<0,05 anlamlı ilişki var

Okula isteyerek gitme durumu ile sosyo-demografik özellikler (yaş, cinsiyet, hane geliri, kardeş sayısı vd.) arasında istatistiksel olarak herhangi bir anlamlı ilişki saptanmamıştır. Bununla birlikte mahalle ve hane özellikleri ile okula isteyerek gitme arasındaki ilişkiye baktığımızda okula isteyerek gitme durumunun, evlerinin ısınması soba/elektrikli soba/ klima ile sağlanan çocuklarda (%95.8), kalorifer ile sağlanan çocuklara (%80.0) göre daha fazla gözlemlendiği saptanmıştır. Yine mahallede örnek aldığı yetişkin bulunan çocukların %100.0'ü okula isteyerek gitmekte, mahallede örnek aldığı yetişkin bulunmayan çocukların ise %85.9'u okula isteyerek gitmektedir. SED hizmetinden faydalanan çocuklarda okula isteyerek gitme durumu ile hanenin ısınma biçimi ($p=0.014<0.05$), mahalle ve hane özelliklerinden çocuğun mahallede örnek aldığı yetişkin bulunma durumu ($p=0.029<0.05$) arasında istatistiksel bir ilişki bulunduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Okula isteyerek gitme durumu, ebeveyni/ebeveynleri ile birlikte akraba ziyaretinde bulunan çocuklarda (%93.7), birlikte akraba ziyaretinde bulunmayan çocuklara (%63.6) daha göre daha sık gözlenen bir durumdur. Ebeveyni/ebeveynleri ile okul ve okuldaki aktiviteler hakkında konuşma sıklığı 'günlük' olan çocukların %96.9'u, ebeveyni/ebeveynleri ile okul ve okuldaki aktiviteler hakkında konuşma sıklığı 'bazen veya nadiren' olan çocukların ise %81.0'i okula isteyerek gitmektedir. Okula isteyerek gitme durumu ile çocuğun ebeveyni/ebeveynleri ile birlikte akraba ziyaretinde bulunma durumu ($p=0.010<0.05$), çocuğun ebeveyni/ebeveynleri ile okul ve okuldaki aktiviteler hakkında konuşma sıklığı ($p=0.013<0.05$) arasında istatistiksel bir ilişki bulunmaktadır.

Beslenme ve uyku örüntülerine baktığımızda, SED hizmetinden faydalanan çocuklarda; okula istemeyerek gitme durumunun, hafta sonlarında genellikle 09.30 ve daha geç uyanan çocuklarda (%17.5), hafta sonlarında genellikle 09.00 ve daha erken saatlerde uyanan çocuklara (%4.5) göre daha fazla rastlandığı saptanmıştır. Buna göre okula isteyerek gitme durumu ile okul günleri uyanma saati, okul günlerinde uyuma saati, hafta sonlarında uyuma saati, okul günlerinde kahvaltı, öğle ve akşam yemeği tüketim sıklıkları arasında anlamlı bir ilişki saptanmazken, okula isteyerek gitme durumu ile hafta sonları uyanma saati arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p=0,039$). SED hizmetinden faydalanan çocuklarda okul kurallarına uyma durumu; kız çocuklarda (%96.5) erkek çocuklara (%81.6) göre, öğretmenlerini seven çocuklarda (%93.4) öğretmenlerini sevmeyen çocuklara (%66.7) göre, evlerinde kitap/dergi/haftalık gazete bulunan çocuklarda (%94.4) evlerinde kitap/dergi/haftalık gazete bulunmayan çocuklara (%80.0) göre daha fazla gözlenmektedir (Tablo 6).

Tablo 6: Okul Kurallarına Uyma Durumunun Bazı Değişkenlere Göre Dağılımı

		Okula kurallarına uyma durumu n, (%)		Ki-Kare Testi
		Evet	Hayır	
Cinsiyet	Kız	55 (96,5%)	2 (3,5%)	$(\chi^2=6.636$ $p=0.022)^*$
	Erkek	40 (81,6%)	9 (18,4%)	
Hanede Kitap/Gazete Dergi Bulunma Durumu	Evet	67 (94,4%)	4 (5,6%)	$(p=0.038$ Fisher's exact)*
	Hayır	28 (80,0%)	7 (20,0%)	
Çocuğun öğretmenlerini sevme durumu	Evet	85 (93,4%)	6 (6,6%)	$(p=0.008$ Fisher's exact)*
	Hayır	10 (66,7%)	5 (33,3%)	

* $p<0,05$ anlamlı ilişki var

Okula isteyerek gitme durumunun sosyo-demografik özellikler, mahalle ve hane özellikleri, sosyal yaşama ilişkin özellikler ve beslenme ve uyku örüntülerine göre arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare testi sonucunda, okul kurallarına uyma durumu ile sosyo demografik özelliklerden cinsiyet ($p=0.022<0.05$), mahalle ve hane özelliklerinden hanede kitap/dergi/gazete bulunma durumu ($p=0.038<0.05$), sosyal yaşama ilişkin özelliklerden çocuğun öğretmenlerini sevme durumu ($p=0.008<0.05$), arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 7: Ev Ödevlerini İsteyerek Yapma Durumunun Bazı Değişkenlere Göre Dağılımı

		Ev ödevlerini isteyerek yapma durumu n, (%)		Ki-Kare Testi
		Evet	Hayır	
Yaş	10-12	49 (86,0%)	8 (14,0%)	$(\chi^2=6.101$ $p=0,047)^*$
	13-15	28 (73,7%)	10 (26,3%)	
	16-18	6 (54,5%)	5 (45,5%)	
Çocuğun yakın arkadaşlar ile birlikte ders çalışma durumu	Evet	67 (84,8%)	12 (15,2%)	$(\chi^2=7.732,$ $p=0.005)^*$
	Hayır	16 (59,3%)	11 (40,7%)	
Çocuğun ebeveyni/ebeveynleri ile birlikte akraba ziyaretinde bulunma durumu	Evet	78 (82,1%)	17(17,9%)	$(p=0.012)$ Fisher's exact)*
	Hayır	5 (45,5%)	6 (54,5%)	
Çocuğun ebeveyni/ebeveynleri ile okul ve okuldaki aktiviteler hakkında konuşma sıklığı	Günlük	55 (85,9%)	9 (14,1%)	$(\chi^2=5.543,$ $p=0.019)^*$
	Bazen veya nadiren	28 (66,7%)	14 (33,3%)	
Çocuğun Öğretmenlerini sevme durumu	Evet	76 (83,5%)	15 (16,5%)	$(p=0.004)$ Fisher's exact)*
	Hayır	7 (46,7%)	8 (53,3%)	
Çocuğun hafta sonlarında uyuma saati	22.30 ve daha erken	22 (64,7%)	12 (35,3%)	$(\chi^2=5.446,$ $p=0.020)^*$
	23.00 ve daha geç	61 (84,7%)	11 (15,3%)	

* $p<0,05$ anlamlı ilişki var

SED hizmetinden faydalanan çocuklarda ödevlerini isteyerek yapma durumu, yakın arkadaşları ile birlikte ders çalışan çocuklarda (%84.8), yakın arkadaşları ile birlikte ders çalışmayan çocuklara (%59.3) göre daha fazla gözlenmiştir. Bununla birlikte ev ödevlerini isteyerek yapma durumu; ebeveyni/ebeveyni ile birlikte akraba ziyaretinde bulunan çocuklarda (%82.1), birlikte akraba ziyaretinde bulunmayan çocuklara (%45.5) göre, öğretmenlerini seven çocuklarda (%83.5), öğretmenlerini sevmeyen çocuklara (%46.7) göre daha fazla rastlanan bir durumdur. Beslenme ve uyku örüntüleri bağlamında ise SED hizmetinden faydalanan çocuklarda, ev ödevlerini isteyerek yapma durumu, hafta sonlarında genellikle 23.00 ve daha geç uyuyan çocuklarda (%84.7), hafta sonlarında genellikle 22.30 ve daha erken saatlerde uyuyan çocuklara (%64.7) göre daha fazla gözlemlendiği saptanmıştır (Bknz.

Buna göre, ev ödevlerini isteyerek yapma durumu ile; sosyo demografik özelliklerden yaş ($p=0.047<0.05$), sosyal yaşama ilişkin özelliklerden çocuğun yakın arkadaşlar ile birlikte ders çalışma

durumu ($p=0.005<0.05$), çocuğun ebeveyni/ebeveynleri ile birlikte akraba ziyaretinde bulunma durumu ($p=0.012<0.05$), çocuğun ebeveyni/ebeveynleri ile okul ve okuldaki aktiviteler hakkında konuşma sıklığı ($p=0.019<0.05$), çocuğun öğretmenlerini sevme durumu ($p=0.004<0.05$) ile, uyku ve beslenme örüntülerinden ise çocuğun hafta sonlarında uyuma saati ($p=0.020<0.05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Tablo 8: Sınıf Arkadaşları İle İyi Geçinme Durumunun Bazı Değişkenlere Göre Dağılımı

		Sınıf arkadaşları ile iyi geçinme durumu n, (%)		Ki-Kare Testi
		Evet	Hayır	
Yakın arkadaş sayısı	1-2	16 (64,0%)	9 (36,0%)	(p=0.026 Fisher's exact)*
	3-4	25 (86,2%)	4 (13,8%)	
	5 ve daha fazla	46 (88,5%)	6 (11,5%)	
Çocuğun yakın arkadaşlar ile birlikte ders çalışma durumu	Evet	70 (88,6%)	9 (11,4%)	(p=0.007 Fisher's exact)*
	Hayır	17 (63,0%)	10 (37,0%)	
Çocuğun son bir yıl içerisinde herhangi bir eğitim programına katılma sıklığı	Hiç veya bazen	50 (74,6%)	17 (25,4%)	$(\chi^2=6.868$ $p=0.009)$ *
	Düzenli olarak	37 (94,9%)	2 (5,1%)	
Çocuğun okul günlerinde kahvaltı tüketim sıklığı	Hiç veya bazen	32 (71,1%)	13 (28,9%)	$(\chi^2=6.390,$ $p=0.011)$ *
	Her gün	55 (90,2%)	6 (9,8%)	

* $p<0,05$ anlamlı ilişki var

Araştırma bulgularına göre, SED hizmetinden faydalanan çocuklarda sınıf arkadaşları ile iyi geçinme durumuna; yakın arkadaşları ile birlikte ders çalışan çocuklarda (%88.6), yakın arkadaşları ile birlikte ders çalışmayan çocuklara (%63.0) göre daha fazla rastlanmaktadır. Bununla birlikte okul günlerinde kahvaltı tüketim sıklığı 'her gün' olan çocuklar (%90.2), okul günlerinde kahvaltı tüketim sıklığı 'hiç veya bazen' olan çocuklara (%71.1) göre daha fazla sınıf arkadaşları ile iyi geçindiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 8'e baktığımızda ev ödevlerini isteyerek yapma durumu ile; sosyal yaşama ilişkin özelliklerden çocuğun yakın arkadaş sayısı ($p=0.026<0.05$) çocuğun yakın arkadaşlar ile birlikte ders çalışma durumu ($p=0.007<0.05$), çocuğun son bir yıl içerisinde herhangi bir eğitim programına katılım sıklığı ($p=0.009<0.05$) ile, uyku ve beslenme örüntülerinden ise çocuğun okul günlerinde kahvaltı tüketim sıklığı ile ($p=0.011<0.05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4. TARTIŞMA

Bu çalışma, SED hizmetinden faydalanan çocukların okul ile ilişkilerini etkileyen psiko-sosyal faktörlerin incelenmesi için bir yerel değerlendirme sunmaktadır. Çocukların okul başarılarını etkileyen sosyo-demografik özellikler arasında çocuğun yaşı, cinsiyeti ve ailenin aylık geliri yer almaktadır. Bu araştırmaya göre okuldaki sosyal etkinliklere katılım gösterme durumu, ailesinin geliri 0-999 TL arasında olan çocuklarda, ailesinin geliri 1000 TL ve daha fazla çocuklara göre daha fazla rastlanmaktadır. Çiftçi ve Çağlar (2014), ailesinin sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan ailelerde yaşayan çocukların okuldaki sosyal ve akademik gelişimlerinin de düşük olduğuna değinmektedir. Diğer yandan bu araştırmanın bulgularını destekler nitelikte sonuçlara sahip olan bir araştırmada ailenin aylık gelir düzeyi çocuğun eğitim süreçlerine etki etmesine rağmen bu ilişkinin görece olarak düşük olduğuna işaret edilmektedir (Pakır, 2006). Bu noktada özellikle okullardaki sosyal etkinliklere katılımı düşük ekonomik gelire sahip çocukların daha yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklara göre daha fazla katılım sağlamasının sosyal içerme yaklaşımı ile sağlandığı düşünülmektedir.

Bu araştırma, evlerinin ısınması soba ile sağlanan çocukların okula daha fazla isteyerek gittiğine işaret etmektedir. Ters yönde bulgulara sahip bir araştırmaya göre ilköğretim öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada evlerinin ısınması kombi/kalorifer ile ısınan çocukların evlerinin ısınması soba ile sağlanan çocuklara göre okulda daha başarılı oldukları saptanmıştır (Kılınçarslan, 2008). Bunun ile birlikte araştırmada elde edilen bu bulguların özgün bir nitelik taşıdığı söylenebilir. Bu sonuç, çocukların ısınma ihtiyacının okulda evden daha fazla sağlanıyor olması ile açıklanabilir bir durumdur.

Yine hane özellikleri ile okul başarısı arasındaki ilişkiye baktığımızda okuldaki sosyal etkinliklere katılım göstermeme durumu ve okul kurallarına uyma durumu, evlerinde kitap/dergi/haftalık gazete bulunan çocuklarda evlerinde kitap/dergi/haftalık gazete bulunmayan çocuklara göre daha fazla

gözlemlenmektedir. İlköğretim öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada evinde kitap/dergi/gazete bulunmayan çocukların okul başarılarının, evinde bu materyaller bulunanlara göre daha başarılı olduğu belirlenmiştir (Kılınçarslan, 2008). Dolayısı ile SED hizmetlerinden faydalanan çocukların evlerinde kitap/dergi/haftalık gazete bulunma durumunun çocukların okul ile olan ilişkilerine olumlu katkı sağladığını söylemek mümkündür.

Mahalle özellikleri ile okul başarısı arasındaki ilişkiye baktığımızda ise okula isteyerek gitme durumu, mahallede örnek aldığı yetişkin bulunan çocuklarda, mahallede örnek aldığı yetişkin bulunmayan çocuklara göre daha fazla gözlenmektedir. Mahallede düşük eğitim seviyesine sahip olan, kötü özellikleri iyi özelliklerinden fazla olan kişilerin model alınması çocukların okul ile ilgili tercihlerini ve beklentilerini etkilemektedir (Maurizi, Ceballo, Epstein-Ngo ve Cortina, 2013; Yelgün ve Karaman, 2015). SED hizmetinden faydalanan çocuklarda, mahallede örnek aldığı yetişkinin bulunan çocukların örnek aldığı birey bulunmayan çocuklara göre okula daha fazla isteyerek gittiği görülmekte olup, bu durum mahallenin sosyal koşullarının çocukların okul başarısı konusunda ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Çocukların okul başarıları üzerinde etkili olabilen sosyal yaşama ilişkin özelliklere baktığımızda, bireysel ve özellikle arkadaş ve ebeveynler ile birlikte gerçekleştirilen aktivite ve etkinliklerin çocukların okul başarısı üzerinde etkili olduğu görülmektedir. 7-14 yaş arasındaki çocukların sportif faaliyetlere katılımının okul başarılarına etkisini ele alan Yalçın ve Balcı (2013)'ya göre araştırmada yer alan çocukların %54'ünün sportif faaliyete katılımı, çocukların okul başarılarını arttırmıştır. Powell, Peet ve Peet'in (2002) yaptığı araştırmada ise ders dışı aktivitelere katılım gösteren çocukların okul katılımlarının, bu aktivitelere katılım göstermeyenlerin okul katılımlarına göre daha yüksek olduğunu saptamışlardır.

SED hizmetinden faydalanan çocukların ebeveynleri ile birlikte gerçekleştirdiği aktivite ve faaliyetlerde çocukların okul başarısı üzerinde etkili olabilmektedir. Ayrıca çocuk ile birlikte okul hakkında konuşma ve çocuğa okul ile ilgili konularda özel ilgi gösterme çocuğun okul başarısı üzerinde olumlu bir etki yaratmaktadır. Özellikle çocukların ebeveynleri ile birlikte akraba ziyaretinde bulunma, ev ödevlerini yapma, kitap okuma durumları ve ebeveyni/ebeveynleri ile okul ve okuldaki aktiviteler hakkında konuşma sıklıkları çocukların okul başarısı üzerinde etkili olabilmektedir. Bu bulgularla benzerlik gösteren bir araştırmada çocukları ile sohbet etmek ve konuşmak için ev içinde özel zaman ayıran ebeveynlerin uzun dönemde çocukların akademik çıktılarında olumlu katkılar sağladığı saptanmıştır (Tamis-LeMonda ve diğerleri, 2004). Wang ve Eccles (2012), 1479 öğrenci üzerinde yaptıkları araştırmada çocukların anne, baba, öğretmen ve akraba gibi sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal desteğin çocuğun okul uyumu ve katılımına etti eden önemli bir faktör olduğunun altı çizilmektedir. Vergili ve Tagay (2016), ortaokul öğrencilerinin okul konusunda kendi başına çözemediği konularda yardım aldığı bireylerin genellikle anne, baba, kardeş, arkadaş ve akrabaları olduğunu saptanmıştır. Bu sebeple çocukların ebeveynleri ile birlikte akraba ziyaretinde bulunması, onlara sağlanan sosyal desteğin artmasına ve okul ile olan ilişkilerinin olumlu gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Beslenme ve uyku örüntüleri ile okul başarısı arasındaki ilişkiye baktığımızda ise çocukların hafta sonlarında uyuma saati, hafta sonlarında uyanma saati ve okul günlerinde kahvaltı tüketim sıklığı ile okul başarıları arasında anlamlı ilişki saptanmıştır. Diğer yandan, okul günleri uyuma saati, okul günlerinde uyanma saati, okul günlerinde öğle ve akşam yemekleri tüketim sıklıkları ile okul başarısı arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Curcio, Ferrara ve Gennaro'nun (2006) gerçekleştirdiği çalışmada, çocukların uyku örüntülerinin 'sonraki gün' üzerinde etkili olduğuna, özellikle çocukların hafta sonlarında uyanma saatlerinin çocukların okula isteyerek gitme durumuna etki ettiğinin altı çizilmektedir. Bu noktada SED hizmetinden faydalanan çocukların hafta sonu uyanma saatleri ile okula isteyerek gitme durumu arasında ilişki ele alındığında, çocukların hafta sonları hafta içi günlerinden daha geç uyanmasının, çocukların uyku örüntülerinde dengesizlik oluşmasına neden olduğu söylenebilir. Beslenmenin okul başarısına etkisinin ele alındığı araştırmalarda çoğunluk kahvaltı tüketimi üzerine odaklanmıştır (Lien, 2006; Littlecott, Moore, Moore ve Lyons, 2015). Bu araştırmalar genellikle çocuğun okul günlerinde düzenli olarak kahvaltı yapmasının okul başarısına olumlu etki ettiğini yönünde bulgulara sahiptir. Hoyland, Dye ve Lawton'un (2009) gerçekleştirdiği geniş kapsamlı bir araştırmada araştırmada düzenli kahvaltı tüketiminin, artan bilişsel düzeye, olumlu sosyal ilişkilere ve olumlu öğrenme çıktılarında işaret ettiğinin altı çizilmektedir.

5. SONUÇ

Araştırma sürecinden elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Bu araştırmanın sonuçlarına göre çocukların 3/4'ünden fazlasının parçalanmış aile yapısına sahip olduğunu söylemek mümkündür. Yine çocuklar arasında en sık görülen aile yapısı tek-ebeveyn annelerin bulunduğu aile yapısıdır. Genel olarak SED hizmetinden faydalanan çocukların genellikle

tek ebeveyn annelerden oluşan ailelerde yaşamını sürdürdüğü, ailelerinin aylık ortalama gelirin 500-999 TL arasında olduğu, çoğunluğunun evinde çalışan bir bireyin bulunmadığı belirlenmiştir. Çocuklar genellikle ısınması soba ile sağlanan evlerde yaşamını sürdürmekte olup, çocukların yarısından fazlasının kendisine ait yatak odası ve çalışma odası bulunmamaktadır.

- Çocuğun yaşı, cinsiyeti ve aylık hane geliri ile okul başarısı arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Mahalle ve hane özelliklerinden ise hanenin ısınma biçimi, evde kitap/dergi/gazete bulunma durumu ve mahallede örnek alınan yetişkin bulunma durumlarının çocukların okul başarısı üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir.
- Çocukların sosyal yaşamları ile okul başarıları arasındaki ilişkiye baktığımızda ise çocukların ebeveynleri ile birlikte akraba ziyaretinde bulunma durumu, birlikte ev ödevlerini yapma durumları, birlikte kitap okuma durumları, ebeveynleri ile birlikte okul hakkında konuşma sıklıkları, öğretmenlerini sevme durumları gibi, arkadaşları ile birlikte ev ödevlerini yapma durumları ile okul başarısı arasında anlamlı ilişki saptanmıştır.
- Çocukların beslenme ve uyku örüntüleri ile okul başarıları arasındaki ilişkiye baktığımızda ise hafta sonlarında uyuma saati, hafta sonlarında uyanma saati ve okul günlerinde kahvaltı tüketim sıklığı ile okul başarıları arasında anlamlı ilişki saptanmıştır. Çocukların özellikle hafta sonlarındaki uyanma ve uyuma saatlerinin okul başarısında etkili olması, okul günlerindeki uyuma ve uyanma saatleri ile hafta sonları uyuma ve uyanma saatleri arasında yaşanan farktan kaynaklanabilmektedir.
- SED hizmetinden faydalanan çocuklarda çocuğun sosyo-demografik özellikler, mahalle ve hane özellikleri, sosyal yaşamına ilişkin özellikler ve beslenme ve uyku örüntülerinin okul başarıları üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Bu noktada özellikle ekolojik sistem yaklaşımı bağlamında çocuğun en önemli çevresinden birisi olan okul yaşamı ve okul başarısının, yine ona en yakın çevreler olan aile başta olmak üzere arkadaş, öğretmen, akraba, ev, mahalle gibi sistemlerden etkilendiğini söylemek mümkündür. Özellikle yoksullukları sebebi ile sosyal yaşamları kısıtlı olan çocukların, çevrelerinde kurdukları etkileşimlerin çocukların okul süreçleri ile olan uyumu çocukların okul başarısında oldukça önemli bir etkidir.

6. ÖNERİLER

Araştırma sürecinden elde edilen sonuçlar doğrultusunda mikro, mezo ve makro düzey öneriler, ekolojik sistem yaklaşımı çerçevesinde aşağıda sunulmuştur:

Mikro Düzey Öneriler

- Çocukların okul kurallarına uyma durumları göz önünde bulundurulduğunda okullarda özellikle erkek çocuklar başta olmak üzere grup uyumu, grup içi çalışma ve takım çalışmaları yetkinliklerini geliştirici sportif, eğitsel, sosyal etkinlikler artırılmalıdır.
- Çocukların, okul dışı aktivitelere katılımının arttırılmasına yönelik çocuğun yetenekleri ve becerileri doğrultusunda danışmanlık hizmetleri sunulması önerilmektedir.
- Çocukların kitap okuma alışkanlığı kazanmalarına yönelik okul içi ve dışı okuma programları geliştirilebilir.

Mezo Düzey Öneriler

- Çocukların arkadaşları ile birlikte ders çalışmasının sağlanmasına yönelik okul ve ev odaklı çalışmalar gerçekleştirilme önerilmektedir.
- Ebeveynlere mahalle ve hane seçimi, çocuğun okul süreçlerine katılım, destekleyici ev ortamı, nitelikli vakit geçirme konularında rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sunulabilir.
- Mahallelerde çocuklar için olumlu rol model olabilecek kişilerin katılım göstereceği mahalle etkinlikleri düzenlenmesi önerilmektedir.
- Öğretmen-öğrenci ilişkisini geliştirmeye yönelik öğretmen, öğrenci, yöneticilerin katıldığı okul dışı aktivitelerin düzenlenmesi önerilmektedir.
- SED hizmetinden faydalanan çocukların okul başarılarını arttırmak amacıyla çocuklara kitap, dergi, haftalık gazete desteklerinin sunulması önerilmektedir.
- SED hizmetinden faydalanan çocukların ebeveynleri ile nitelikli vakit geçirmesine yönelik sosyal etkinlikleri düzenleyici danışmanlık hizmetlerinin sunulması önerilmektedir.

Makro Düzey Öneriler

- Çalışmada okul sosyal hizmetinin önemini ortaya koymak ile birlikte okullarda psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğretmenleri yanında sosyal hizmet uzmanları ve psikologların istihdam edilmesi, okul sosyal hizmeti uygulamalarının hayata geçirilmesini önermektedir. Ayrıca bu

araştırma okul sosyal hizmeti alanına ilişkin Kılıç ve Özkan'ın sunduğu (2015) 'Okul odaklı aile danışmanlığı' modelini desteklemektedir.

- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı Sosyal Hizmet Merkezlerinde okul sosyal hizmeti birimlerinin kurulması önerilmektedir. Bu birimlerde özellikle okul sosyal hizmeti alanında yüksek lisans yapmış meslek elemanlarının çalıştırılmasının niteliği artıracağı düşünülmektedir.
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından sağlanan SED hizmeti kapsamında sunulan ekonomik destek miktarları açlık sınırın altında olup, ailelerin temel geçimlerinin yanında sosyal haklara erişimlerinin desteklenmesi gibi sebeplerle yapılan ekonomik destek tutarlarının artırılması önerilmektedir.
- Okul sosyal hizmeti kapsamında, çocukların mahalle ve hane özellikleri sosyal yaşama ilişkin özellikler, beslenme ve uyku örüntüleri ile okul başarısı arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalar yapılması, ayrıca yapılacak çalışmalarda çocukların okul başarısına etki eden çocukların mahalle özellikleri, sosyal yaşama ilişkin özellikler ve beslenme ve uyku örüntüleri gibi özelliklerin birbirileri arasındaki ilişkilerin ele alınması önerilmektedir.
- Ülke genelinde daha büyük örneklem grupları ile benzer bir akademik çalışma yapılması sorunların belirlenmesi, gereksinimlerin ortaya konulması adına çok daha yararlı olabilir. Bu doğrultuda daha büyük bir örneklemde benzer çalışmaların yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akos, P. (2006). Extracurricular participation and the transition to middle school. *Research in Middle Level Education Online*, 29(9), 1-9.
- Akyüz, G. (2013). Öğrencilerin okul dışı etkinliklere ayırdıkları süreler ve matematik başarısı arasındaki ilişki. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(46), 112-130.
- Beausang, J., Farrell, A. ve Walsh, K. (2012). Young people whose parents are separated or divorced: a case for researching their experiences at the intersection of home and school. *Educational Research*, 54(3), 343-356.
- Berndt, T. J., Laychak, A. E. ve Park, K. (1990). Friends' influence on adolescents' academic achievement motivation: An experimental study. *Journal of Educational Psychology*, 82, 664-670.
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist*, 513-531.
- Buhrmester, D. (1990). Intimacy of friendship, interpersonal competence, and adjustment during preadolescence and adolescence. *Child Development*, 61(4), 1101-1111.
- Curcio, G., Ferrara, M. ve Gennaro, L. D. (2006). Sleep loss, learning capacity and academic performance. *Sleep Medicine Reviews*, 10, 323-337.
- Çiftçi, C. ve Çağlar, A. (2014). Ailelerin sosyo-ekonomik özelliklerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisi: Fakirlik kader midir? *International Journal of Human Sciences*, 11(2), 155-175.
- Çukur, C. Ş. (2008). Yoksulluğun Psikolojisi: Yoksulluğun Sosyal Bilişsel Olarak Yapılandırması ve Sosyal-Duygusal Sorunlar İle İlişkisi. N. Oktik içinde, *Türkiye'de Yoksulluk Çalışmaları* (s. 97-162). İzmir: Yakın Kitabevi Yayınları.
- Davidoff, I. ve Leigh, A. (2008). How much do public schools really cost? Estimating the relationship between house prices and school quality. *The Economic Record*, 84(265), 193-206.
- DeRosier, M. E., Kupersmidt, J. B. ve Patterson, C. J. (1994). Children's academic and behavioral adjustment as a function of the chronicity and proximity of peer rejection. *Child Development*, 65(6), 1799-1813.
- Dewald, J. F., Meijer, A. M., Oort, F. J., Kerkhof, G. A. ve Bögels, S. M. (2010). The influence of sleep quality, sleep duration and sleepiness on school performance in children and adolescents: A meta-analytic review. *Sleep Medicine Reviews*, 14, 179-189.
- Dura'n-Narucki, V. (2008). School building condition, school attendance, and academic achievement in New York City public schools: A mediation model. *Journal of Environmental Psychology*, 28, 278-286.
- Eccles, J. S. ve Roeser, R. W. (2011). Schools as developmental contexts during adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 21(1), 225 - 241.
- Edwards, F. (2012). Early to rise? The effect of daily start times on academic performance. *Economics of Education Review*, 31, 970-983.
- Fan, W. ve Wolters, C. A. (2014). School motivation and high school dropout: The mediating role of educational expectation. *British Journal of Educational Psychology*, 84, 22-39.
- Finn, J. D., & Rock, D. A. (1997). Academic success among students at risk for school failure. *Journal of Applied Psychology*, 82(2), 221-234.
- Galster, G., Santiago, A. M. ve Stack, L. (2015). Elementary school difficulties of low income Latino and African American youth: The role of geographic context. *Journal of Urban Affairs*, 38(4), 477-502.
- Gilman, R., Meyers, J. ve Perez, L. (2004). Structured extracurricular activities among adolescents: Findings and implications for school psychologists. *Psychology in the Schools*, 41(1), 31-41.
- Gruber, R., Somerville, G., Enros, P., Paquin, S. ve Kestler, M. (2014). Sleep efficiency (but not sleep duration) of healthy school-age children is associated with grades in math and languages. *Sleep Medicine*, 15, 1517-1525.
- Gümüş, İ., Kurt, M., Güney Ermutur, D. ve Feyetörbay, E. (2011). Anne-baba tutumu ve okul başarısına etkisi. *Ekev Akademi Dergisi*, 15(47), 423-442.
- Ham, B. D. (2003). The effects of divorce on the academic achievement of high school seniors. *Journal of Divorce & Remarriage*, 38(3-4), 167-185.
- Hampden-Thompson, G. ve Galindo, C. (2017). School-family relationships, school satisfaction and the academic achievement of young people. *Educational Review*, 69(2), 248-265.
- Hartas, D. (2012). Inequality and the home learning environment: predictions about sevenyearenvironment: predictions about seven-year-olds' language and literacy. *British Educational Research Journal*, 38(5), 859-879.
- Hill, N. E. ve Taylor, L. C. (2004). Parental School involvement and children's academic achievement: Pragmatics and issues. *Current Directions in Psychological Science*, 13(4), 161-164.
- Hood, S. (2001). Home-school agreements: A true partnership? *School Leadership & Management*, 21(1), 7-17.

- Hoyland, A., Dye, L. ve Lawton, C. L. (2009). A systematic review of the effect of breakfast on the cognitive performance of children and adolescents. *Nutrition Research Reviews*, 22, 220-243.
- Hysing, M., Haugland, S., Stormark, K. M., Boe, T. ve Sivertsen, B. (2015). Sleep and school attendance in adolescence: Results from a large population-based study. *Scandinavian Journal of Public Health*, 43, 2-9.
- Jeynes, W. H. (2011). *Parental Involvement and Academic Success*. New York: Routledge
- Kılıç, E. ve Özkan, Y. (2015). Okul temelli aile danışmanlığında sosyal hizmetin rolü ve önemi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 19(1), 155-178.
- Kılınçarslan, S. (2008). Ebeveynin Sosyoekonomik ve Kültürel Düzeyinin İlköğretim Öğrencilerinin Okul Başarılarına Etkileri ve Bir Uygulama. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Lewis, O. (1966). The culture of poverty. *American*, 215(4), 19-25.
- Lewis, O. (1970). *İşte Hayat*. İstanbul: E Yayınları.
- Lien, L. (2006). Is breakfast consumption related to mental distress and academic performance in adolescents? *Public Health Nutrition*, 10(4), 422-428.
- Lipina, S. J., Simonds, J. ve Segretin, M. S. (2011). Recognizing the child in child poverty. *Vulnerable Children and Youth Studies*, 6(1), 8-17.
- Littlecote, H. J., Moore, G. F., Moore, L. ve Lyons, R. A. (2015). Association between breakfast consumption and educational outcomes in 9-11-year-old children. *Public Health Nutrition*, 1-8.
- Maurizi, L. K., Ceballos, R., Epstein-Ngo, Q. ve Cortina, K. S. (2013). Does neighborhood belonging matter? Examining school and neighborhood belonging as protective factors for Latino adolescents. *American Journal of Orthopsychiatry*, 83(2-3), 323-334.
- Meydanlıoğlu, A. (2016). Çocukların besin tüketimi ve beslenme davranışlarının akademik başarılarına etkisi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 368-376.
- Murray, C. ve Greenberg, M. T. (2000). Children's relationship with teachers and bonds with school: an investigation of patterns and correlates in middle childhood. *Journal of School Psychology*, 38(5), 423-445.
- Nicotera, N. (2008). Children speak about neighborhoods: Using mixed methods to measure the construct neighborhood. *Journal of Community Psychology*, 36(3), 333-351.
- O'Neil, R., Welsh, M., Parke, R. D., Wang, S. ve Strand, C. (1997). A longitudinal assessment of the academic correlates of early peer acceptance and rejection. *Journal of Clinical Child Psychology*, 26(3), 290-303.
- Özdoğan, F. (2009). Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi. *Yoksulluk Kültürü Yaklaşımına Eleştirel Bir Bakış*. Ankara: Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.
- Pakır, F. (2006). Aile Sosyo-Ekonomik ve Demografik Özellikleri İle Mezun Olunan Lise Türünü Öğrencilerin Üniversite Giriş Sınavındaki Başarıları Üzerine Etkileri. *Yüksek Lisans Tezi*. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Perfect, M. M., Levine-Donnerstein, D., Archbold, K. ve Goodwin, J. L. (2014). The contribution of sleep problems to academic and psychosocial functioning. *Psychology in the Schools*, 51(3), 273-295.
- Powell, D. R., Peet, S. H. ve Peet, C. E. (2002). Low-income children's academic achievement and participation in out-of-school activities in 1st grade. *Journal of Research in Childhood Education*, 16(2), 202-211.
- Raikes, H., Pan, B. A., Luze, G., Tamis-LeMonda, C. S., Brooks-Gunn, J., Constantine, J. ve Rodriguez, E. T. (2006). Mother-child bookreading in low-income families: Correlates and outcomes during the first three years of life. *Child Development*, 77(4), 924-953.
- Shields, A., Dickstein, S., Seifer, R., Giusti, L., Magee, K. D., & Spritz, B. (2001). Emotional competence and early school adjustment: A study of preschoolers at risk. *Early Education and Development*, 73-96.
- Sieben, I. ve De Graaf, P. M. (2003). Total impact of the family on educational attainment. *European Societies*, 5(1), 33-68.
- Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik. (2015, 3 Mart). *Resmî Gazete* (Sayı: 29284). <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/03/20150303-3.htm>
- Tamis-LeMonda, C. S., Shannon, J. D., Cabrera, N. J. ve Lamb, M. E. (2004). Fathers and mothers at play with their 2- and 3-year-olds: Contributions to language and cognitive development. *Child Development*, 75(6), 1806 - 1820.
- Vergili, O. ve Tagay, Ö. (2016). Ortaokul öğrencilerinin yardım arama konusundaki görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 188-201.
- Veiga, F. H., Wentzel, K., Melo, M., Pereira, T., Faria, L. ve Galvão, D. (2014). Students' engagement in school and peer relations: A literature review. *International Perspectives of Psychology and Education*, 196-211.
- Wang, M.-T. ve Eccles, J. S. (2012). Social support matters: Longitudinal effects of social support on three dimensions of school engagement from middle to high school. *Child Development*, 83(3), 877-895.
- Woodward, L. J. ve Fergusson, D. M. (2000). Childhood peer relationship problems and later risks of educational under-achievement and unemployment. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 41(2), 191-201.
- Yalçın, U. ve Balcı, V. (2013). 7-14 yaş arası çocuklardaspor katılımdan sonra okul başarılarında, fiziksel ve sosyal davranışlarında oluşan değişimlerin incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 27-33.
- Yelgün, A. ve Karaman, İ. (2015). Düşük sosyoekonomik düzeydeki mahallede bulunan bir ilköğretim okulunda akademik başarıyı düşüren faktörler nelerdir? *Eğitim ve Bilim*, 40(179), 251-268.
- Yiğit, B. ve Bayraktar, M. (2006). *Okul-Çevre İlişkileri*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- You, S. (2011). Peer influence and adolescents' school engagement. *Social and Behavioral Sciences*, 29, 829-835.